

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ο συγκλονιστικός λόγος του Ιωάννη Καποδίστρια, φάρος για κάθε πατριώτη

Στις 11 Ιανουαρίου 1828 ο Καποδίστριας απεβιβάσθη στην Αίγινα. Ο Γ. Τερτσέτης στα «Απόλογα για τον Καποδίστρια» περιγράφει συνομιλία του Κυβερνήτη με τον Γεωργάκη Μαυρομιχάλη:

«Είναι καιροί πού πρέπει να φορούμε όλοι ζώνη, δερματένια και να τρώμε ακρίδες και μέλι άγριο. Είδα πολλά εις την ζωή μου, αλλά σαν το θέαμα όταν έφθασα εδώ εις την Αίγινα δεν είδα τί παρόμοιο ποτέ, και άλλος να μην το ιδή... «Ζήτω ο κυβερνήτης ο σωτήρας μας, ο ελευθερωτής μας!» εφώναζαν γυναίκες αναμαλλιάρες, άνδρες με λαβωματιές πολέμου, ορφανά κατεβασμένα από τις σπηλιές.

Μαυροφορεμένες γυναίκες, γέροντες μου εξητούσαν να αναστήσω τους πεθαμένους τους, μανάδες μου έδειχναν εις το βυζί τα παιδιά τους και μου έλεγαν να τα ζήσω και ότι δεν τους απέμειναν παρά εκείνα κι εγώ και με δίκαιο μου εξητούσαν όλα αυτά, διότι εγώ ήλθα και σεις με προσκαλέσατε να οικοδομήσω, να θεμελιώσω κυβέρνησιν και κυβέρνησις και ως πρέπει ζει, ευτυχεί τους ζωντανούς, ανασταίνει και αποθαμένους διατί διορθώνει την ζημία του θανάτου και της αδικίας. Δεν ζει ο άνθρωπος, ζει το έργο του, καρποφορεί, αν ο διοικητής είναι δίκαιος, αν το κράτος έχει συνείδησι, ευσπλαχνία, μέτρα σοφίας.

«...Ως ψάρι εις το δίχτυ σπαράζει εις πολλούς κινδύνους ακόμη ή ελληνική ελευθερία. Μου εδώσατε τους χαλινούς του κράτους. Τίνος κράτους; Μετρούμε εις τα δάκτυλα την επικράτειάν μας. Τ' Ανάπλι, την Αίγινα, Πόρο, Ύδρα, Κόρινθο, Μέγαρα, Σαλαμίνα. Ο Ιμπραήμης κρατεί τα κάστρα και το μεσόγειο της Πελοποννήσου, ο Κιουτάγιας την Ρούμελη, πολλά νησιά βασανίζονται από αυτεξούσιο στρατό και από πειρατεϊαν, τα δύο μεγάλα πολεμικά καράβια μας είναι αραγμένα ξαρμάτωτα εις τον Πόρο, η Αθήνα έφαγε πέρσι τους ανδρειότερους των Ελλήνων. Που το θησαυροφυλάκιον του έθνους;

Ακούω επουλήσατε και την δεκατία του φετεινού έτους πριν σπαρθή ακόμα το γέννημα, ο τόπος είναι χέρσος, σπάνιοι οι κάτοικοι; σκόρπιοι εις τα βουνά και εις τα σπήλαια. Το δημόσιο είναι πλακωμένο από δυο εκατομμύρια λίρες στερλίνες χρέος, άλλα τόσα ζητούν οι στρατιωτικοί, η γη είναι υποθηκευμένη εις τους Άγγλους δανειστάς, ανάγκη να την ελευθερώσωμε με την ίδια απόφασιν ως την ελευθερώσαμε και από τα άρματα του Κιουτάγια και του Αιγυπτίου.

Δεν λυπούμαι, δεν απελπίζομαι, προτιμώ αυτό το σκήπτρο του πόνου και των δακρύων παρά άλλο. Ο θεός μου τάδωσε, το παίρνω, θέλει να με δοκιμάση. Είμαι από τη φυλή σας, εις ένα μήμα μαζί με σας θα θαφτώ, ό,τι έχω, ζωή, περιουσία, φιλίες εις την Ευρώπην, κεφάλαια γνώσεων αποκτημένα από τόσα θεάματα και ακροάματα συμβάντων του κόσμου εις τας ημέρας μου, τα αφιερώνω εις την κοινήν πατρίδα...

Κατεβαίνω πολεμιστής εις το στάδιον, θα πολεμήσω ως κυβέρνησις, δεν λαθεύομαι τον έρωτα των προνομίων πού είναι φυτευμένες εις ψυχές πολλών, τα ονειροπολήματα των λογιωτάτων, ξένων πρακτικής ζωής, το φιλόποτο, κυριαρχικό και ανήμερο αλλοεθνών ανδρών.

Η νίκη θα είναι δική μας, αν βασιλεύση εις την ακαρδίαν μας μόνο το αίσημα το Ελληνικό, ο φιλήκοος των ξένων είναι προδότης.»

Ας τον αναμεταδώσωμε !

Ο επισκέπτης του Ναυπλίου, ειδικά σε μέρες Εθνικής Γιορτής, νιώθει άθελά του την ανάσα του Πρώτου Εθνικού μας Κυβερνήτη, του Εθνομάρτυρα Ιωάννη Καποδίστρια. Η μαρμάρινη ολόσωμη προτομή του στο Πάρκο, έστω και με σπασμένο το δάκτυλο του χεριού, σε καθλώνει με το παράπονο που είναι χαραγμένο στη ματιά του. Σε ελάχιστα μέτρα απόσταση διαβάσεις «στο φαρμακείο αυτό ταριχεύθηκε ο Κυβερνήτης!» Σε απόσταση λίγων μέτρων παραπέρα το Εκκλησάκι του Αϊ - Γιάννη, όπου πήγαινε για να ξαποστάσει

για λίγο. Άθελά σου περνάς από την Εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα, όπου σε ένα ταπεινό τζαμάκι δίπλα στην πόρτα βλέπεις τη «ουλή» που άφησε στην πέτρα η δολοφονική σφαίρα. Και τότε αναλογίζεσαι ποιοι άραγε έβλαψαν το Έθνος μας περισσότερο οι «ξένοι» ή εμείς οι ίδιοι οι Έλληνες! Γιατί μέσα σου μετράς τις εκατοντάδες Προσωπικότητες των συμπατριωτών μας που εξορίστηκαν ή καταδικάστηκαν ή θανατώθηκαν στην μακραίωνη Ιστορία μας. Πόσο καλύτερη θα ήταν ακόμη και σήμερα η ζωή μας εάν είχε ζήσει λίγο περισσότερο ο Κυβερνήτης!

1828, ο Ιωάννης Καποδίστριας, ένας βαθύς διανοούμενος, λάτρης του Διαφωτισμού, πολύπειρος πολιτικός και διπλωμάτης, άριστος γνώστης της νέας ευρωπαϊκής τάξεως φθάνει στην Ελλάδα, με το μεγάλο εθνικό όραμα: **Να αναμορφώσει τη Χώρα σε μια εύρυθμη και εννομούμενη Πολιτεία, αντάξια της αίγλης της ιστορίας της. Ήτοι να δημιουργήσει επάνω στα συντρίμια ένα κράτος σύγχρονο, πειθαρχημένο, δημοκρατικό, ομότιμο εταίρο της Ευρώπης.** Αυτό ακριβώς μας άφησε, ως καταπίστευμα και μάλιστα μας έδειξε και τη μοναδική οδό, που συνιστά η ολιστική παιδεία!.

Ουσιαστική υπόσταση Πολιτείας δεν υπήρχε. Μάλιστα δεν είχε καν αναγνωριστεί η εθνική μας ανεξαρτησία. Η Χώρα μας, μιας παθημασίας τόπος, καθημαγμένη από τον πολυετή επαναστατικό αγώνα, αλλά και από τις εσωτερικές μας έριδες ήταν έρμαιο στις προσωπικές επιδιώξεις των Οπλαρχηγών. Ποιος θα έχει το επάνω χέρι. Λιγοστά μόνον, δυστυχώς, ανώτερα πνεύματα, είχαν μια ευρύτερη εθνική συνείδηση. Η όλη κατάσταση ήταν χαοτική. Τουτέστιν δεν υπήρχε «ΝΟΜΑΡΧΙΑ», που σημαίνει Πολιτεία, όπου άρχουν οι νόμοι της ελευθερίας, η ελεύθερη πολιτεία, όπως την οραματιζόταν την Ελλάδα ο **Ανώνυμος στοχαστής και αγωνιστής, συντάκτης του μανιφέστου «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑ».** *«Οι νόμοι διαμέσου των οποίων χαίρονται οι άνθρωποι μίαν απόλυτον ομοιότητα, είναι εις την διοίκησιν, ως η ψυχή εις το σώμα..» και συνεχίζει: «οι καλοί νόμοι ενώνουσι με θαυμασίαν τέχνην, τη μερικὴν με την κοινή ωφέλειαν, και προετοιμάζουσι τους πολίτας εις την αρετήν και εις την δόξαν, από την πλέον τρυφερὰν ηλικίαν των, δια μέσου μιας ανατροφής, αληθούς και γλυκείας... γιατί η ανατροφή είναι μία δευτέρα φύσις και πρέπει να αρχίζει μαζί με την ζωήν.»*

Στο πρώτο μόλις χρόνο της διακυβερνήσεώς του ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας αποφασίζει να ιδρύσει τη **Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων (ΣΣΕ)**. Μια απόφαση με βαθύτερο μελλοντικό νόημα και σημασία ακόμη και για τα σημερινά δεδομένα. Μια σοφή απόφαση, γιατί χτυπούσε το «τέρας» στη βάση του. Το μεγάλο έλλειμμα της Κοινωνίας, αν φυσικά μπορούμε να μιλάμε για κοινωνία τότε, ήταν η **παιδεία**, την αξία της οποίας γνώριζε πολύ καλά ο Κυβερνήτης. Η αγραμματοσύνη και ανύπαρκτη αγωγή της νεολαίας ήταν η μεγάλη πληγή όλων των δεινών. Ο καθένας έβλεπε μόλις στην αυλή του. Το **ατομικό συμφέρον** ήταν η πρώτιστη αξία. Το γενικό καλό ήταν μάλλον υπόθεση άγνωστη, παραδεχτή μόνον εφόσον συνέπιπτε άμεσα με ίδιο όφελος. Έπρεπε να αλλάξει η νοοτροπία των ατόμων. **Να γίνουν Έλληνες πολίτες**, ώστε να διαμορφωθεί η νέα εύτακτη **Πολιτεία**.

Τα ελληνόπουλα έπρεπε να πάρουν στους ώμους τους τη βαριά ευθύνη της ακεραιότητας της Πατρίδας, αλλά και της ανοικοδόμησης της κοινωνικής ευστάθειας. **Το Έθνος είχε ανάγκη από εκπαιδευτές μαχητών, αλλά και δασκάλους-παιδαγωγούς.** Ήξερε ο Καποδίστριας ποια ήταν η σπουδαιότητα να μαθητεύουν οι νέοι στρατιωτικοί ηγέτορες στην Ελλάδα και όχι στο εξωτερικό, όπως ήθελαν τα «καλά σπίτια» της εποχής του, τα οποία καταπολέμησαν με λύσσα την ιδέα του για ίδρυση στρατιωτικής σχολής αξιωματικών. Τα στελέχη έπρεπε πλην της ειδικής εκπαίδευσης στα θέματα της μάχης θα έπρεπε να έχουν, πρώτα απόλα, **παιδεία ελληνική.** Να είναι γνώμονας των πράξεών τους η **ελληνική πραγματικότητα** και να εμπνέονται και από το **όραμα μιας σύγχρονης Πατρίδας.** Γι' αυτό, ακριβώς, η απόφαση ήταν σοφή. Σε περιόδους χαοτικού χαρακτήρα οι εξειδικευμένες εκπαιδεύσεις δεν είναι λυσιτελείς. Απαιτείται ευρύτερη παιδεία, που γονιμοποιεί ολόκληρο το γένος. Απαιτούνται ηγέτες, που διαθέτουν τις ικανότητες, γνώσεις και το ταλέντο, αλ-

λά και τη βούληση να οδηγήσουν τις προσπάθειες και τις δραστηριότητες των άλλων ανθρώπων προς ένα σκοπό αναγνωρισμένης αξίας, που ενδέχεται να απαιτήσει και το ύψιστο ηθικό καθήκον, **την αυτοθυσία**.

Τέτοιας ύψιστης σημασίας για την ύπαρξη του Έθνους, ήταν η λειτουργία του πρώτου Ανάτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος της Χώρας, γι' αυτό προσωπικά την επιμελήθηκε και ονόμασε, μάλιστα τους μαθητές της Σχολής **Ευέλπιδες**, δηλαδή «**καλές ελπίδες του Έθνους**». Την όποια αγωγή θα ελάμβαναν **θα την μεταλαμπάδευαν και σε όλα τα ελληνόπουλα**. Θα εξασφαλιζόταν τόσο η ακεραιότητα της Χώρας και συνάμα η πλατύτερη δυνατή παιδεία, ως βασικός παράγοντας συνύπαρξης των πολιτών. Αυτό επιτεύχθηκε και ο θυμόσοφος Λαός το αναγνώρισε: «**Ο Στρατός είναι το καλύτερο Σχολείο**» λέει. Έκτοτε με αυτή την έννοια παραμένει, η αποστολή του ευέλπιδος στη συνείδηση κάθε Έλληνα.

Η παιδεία αποβλέπει στην ολιστική ανάπτυξη και άπτεται ολόκληρου του φάσματος των ανθρωπίνων ενεργημάτων: Και στη **σκέψη** και στο **συναίσθημα** και στην **πράξη**. Καλλιεργούνται:

- Η υψηλή και ορθή νοητική αντίληψη της πραγματικότητας με την ευρεία διδασκαλία τεχνικών και ανθρωπιστικών επιστημών.
- Το **πάθος και το όραμα**, με τα οποία να εμπνέεται και εμπνέει, με το βιοματικό τρόπο αγωγής.
- Η ακεραιότητα μιας ολοκληρωμένης **προσωπικότητας**, που είναι η βάση της εμπιστοσύνης, και σημαίνει **αυτογνωσία και αυτοεκτίμηση, εντιμότητα και ωριμότητα**. Η **συνεχής ενάσκηση χαλυβδώνει τη σταθερή βούληση για ενάρετες πράξεις**.

Η όλη αρχιτεκτονική δομή μιας στρατιωτικής ηγετικής προσωπικότητας εδράζεται σε ένα **σταθερό χωροδικτύωμα αντικειμενικών αξιών**: Το **ιερό**, την **αλήθεια**, το **κάλλος** και το **αγαθό**. Από τη θεμελιακή δομή αναδύονται οι αξίες της **εμπιστοσύνης**, της **ελπίδας** και της **φιλότητας** (αγάπης), οι οποίες δίνουν **νόημα ζωής στα πρόσωπα και συνοχή στην Κοινωνία**. Την ύπατη βαθμίδα, το **ιερό**, κατέχει η **Πατρίδα**. Με όραμα την Πατρίδα προσδιορίζονται πιο κρυστάλλινα οι λοιπές ρυθμιστικές αξίες. Η **αλήθεια** πραγματώνεται στην ακεραιότητά της. Το **κάλλος** στην αυτοπειθαρχία και την συνειδητή πειθαρχία, που δεν συντριβούν την προσωπικότητα, αλλά μεταβάλλουν τους πολλούς σε ένα ευκίνητο και άθραυστο ενιαίο όργανο, μέσα στο οποίο εξασφαλίζονται η ελευθερία και η αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Τέλος ύπατο **αγαθό** είναι το **καλό ολόκληρου του Έθνους**. Με αυτά τα νάματα γαλουχήθηκαν **χιλιάδες στελέχη**, τα οποία οδήγησαν τα ελληνόπουλα στον τριπλασιασμό του αρχικού προγεφυρώματος και στη δημιουργία **αξιοπρεπούς Πατρίδας**, η οποία, παρά τους πολέμους, τις εθνικές διχοστασίες και τις τραγωδίες της τελικά εξασφάλισε στους Έλληνες με απλοχεριά την **πολυπόθητη ευημερία**.

Αποδεικνύεται, όμως, ότι, όταν ο **πλούτος και η ευημερία** στηρίζονται σε πήλινα πόδια, **χωρίς αντίστοιχη παιδεία** και όταν κυριαρχεί ο φρενήρης εγωτισμός, τότε προκαλείται **ηθικό τέλμα**. Ανατρέπεται η ιεράρχηση των αξιών. Η **αξία της Πατρίδας ξεθωριάζει** και τη θέση του «ιερού» καταλαμβάνει το αρρωστημένο εγωκεντρικό άτομο, με σχετικές αξίες: την ατομική ευδαιμονία, την ευζωία, την άνεση και την κατανάλωση αγαθών. Η **αλήθεια** στενεύει τα όριά της μέσα στο στενό ατομικό περιβάλλον. Το **ωραίο** σχετίζεται με «ό,τι αρέσει στον καθένα» και, ως **καλό** θεωρείται «ό,τι συμφέρει στο άτομο», ενώ το γενικότερο καλό αγνοείται. Έτσι η **εμπιστοσύνη** μετατρέπεται σε **δυσπιστία**, η **αγάπη** σε φανερό ή συγκαλυμμένο **μίσος** και η ελπίδα σε απόγνωση και απελπισία. Το μέλλον φαντάζει ζοφερό. Η κατάσταση της Κοινωνίας μας γίνεται **χαοτική**. Αισθανόμαστε ότι πέφτουμε στον γκρεμό και όποιος μπορεί να σωθεί ατομικά, το προσπαθεί απελπισμένα. Εναλλάσσονται στην εξουσία πρόσωπα, τα οποία πριν ακόμη αναλάβουν έχουν χάσει την εμπιστοσύνη μας. Αναζητούμε τον «σωτήρα» μας, αλλά δεν συμφωνούμε ποιος μπορεί να είναι. Συνήθως «φταίνε όλοι οι άλλοι» πρώτα και ίσως κάπου και εμείς.

Η **ανάληψη της ευθύνης απαιτεί ρώμη και ανδρεία**. Μια ανάδραση που θα ξεκινήσει από τις προσωπικές μας στιγμές αλήθειας και αφού συντονισθούμε στον καλύτερο βαθμό, θα ξαναβρούμε τη δύναμη για μια **ολική επαναφορά** των δοκιμασμένων **αξιών μας**. Να τοποθετήσουμε στην πρώτη βαθμίδα των αξιών μας την **Πατρίδα**, αφού όμως, προσδιορίσουμε τι είδους Πατρίδα θέλουμε. Μια **άχρωμη και απρόσωπη μονάδα**, που θα τρέφεται από το φως των άλλων ή με μια **δημιουργική εθνική προσωπικότητα**, **άξια** όχι μόνον να δέχεται, αλλά και να χαρίζει στους συνανθρώπους μας, όπως έκανε πάντοτε, **κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές αξίες!**

Η **ελληνική γλώσσα**, ετυμολογικά, σηματοδοτεί την έννοια της **Πατρίδας**, ως την ωραιότερη σύνθεση των κοινών ρόλων του πατέρα και μητέρας. **Πατρική ισχύς μαζί με μητρική αγάπη και φροντίδα**. Ύπατος εξουσιαστής ο Νόμος («Νομαρχία»), ο μόνος, που εξασφαλίζει τα ανθρώπινα και πολιτικά δικαιώματά μας, αφού και εμείς, φυσικά, τηρούμε τις **υποχρεώσεις μας**. Πατρίδα σεβαστή στους άλλους, που σημαίνει σεβαστή πρώτα σε εμάς. Εμείς, με ορθή κρίση **να εκλέγουμε τους άξιους ηγέτες μας** και εκείνοι να διαχειρίζονται την εξουσία **για το καλό όλων μας**. **Πατρίδα ευπόληπτη και αξιοπρεπή**. Όχι απομονωμένη και τυφλή.

Τέτοια, όμως, Πατρίδα δημιουργούν οι σωστοί πολίτες, που πλάθονται με την **Παιδεία**, που μορφώνει τον άνθρωπο σε **πρόσωπο**, δημοκρατικό πολίτη και τον κοσμεί με πειθαρχία και αρετή. Παιδεία, όπως οι πρόγονοί μας την εμπνεύσθηκαν και τη θεμελίωσαν και αφού εμπλουτίσθηκε στην εξέλιξή της με τις πνευματικές εμπειρίες της ανθρώπινης ιστορίας τείνει να κατακτήσει τον Πλανήτη ολόκληρο. **Κλασσική παιδεία**, η γεννήτρια της παγκόσμιας πολιτισμικής ισχύος. Η πολύπλευρη καλλιέργεια και μόρφωση. Απαιτείται μια ειρηνική εκστρατεία ευρύτατης και **Ολιστικής Παιδείας**. Να γίνουμε **όλοι μας ευνομούμενοι πολίτες** και λιγότερο εγωκεντρικά άτομα. **Να καταστούμε στη σκέψη, στα συναισθήματα και στις πράξεις μας «ευέλπιδες» μιας νέας Ελλάδας**. Να καθορίσουμε, ως **ηθικούς στόχους**:

- **Την Πατρίδα**, ως ιδανικό **συνειδησιακό τόπο** της αυτοπραγμάτωσής μας.
  - Τη **δόμηση πολύπλευρης προσωπικότητας** με βάση τις πανανθρώπινες αξίες.
  - Την **αυτοπειθαρχία και την ευπείθεια στους νόμους**, που από κοινού, ορίζουν το μέτρο της χρυσής τομής για το μέγιστο της ελευθερίας κάθε δημοκρατικής συμβίωσης.
  - Την **προθυμία για ηθική προσφορά**, που φθάνει, εάν απαιτηθεί, στην **αυτοθυσία**.
- Όλα αυτά** μας φαίνονται ξεχασμένα και ουτοπικά. Εντούτοις οι κρίσεις, που, **συχνά βιώνουμε μάς διδάσκουν ότι είμαστε αναγκασμένοι να τα εγκολπωθούμε ξανά**, ως **κίνητρα για ανάληψη προσπάθειας**.

Αυτή είναι η **πνευματική παρακαταθήκη του Πρώτου Κυβερνήτη της Πατρίδας μας**.

Δημήτρης Μπάκας
17 Ιαν. 2025